

BORÇLUNUN ÖDEME EMRİNE İTİRAZDA ZAMANAŞIMI DEF'İNDE BULUNDUĞU HALDE İTİRAZIN İPTALİ DAVASINDA BİR KEZ DAHA BU DEF'İYİ İLERİ SÜRMEŞİNİN GEREKLİ OLUP OLMADIĞI HAKKINDA

-HUKUK BÜLTENİ-

BÜLTEN TARİHİ: 23/08/2022

I) GİRİŞ

03.08.2022 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 2022/2494 Esas, 2022/5924 Karar sayılı kanun yararına bozma kararında, borçlunun icra takibine itirazında zamanaşımı def'inde bulunduktan sonra itirazın iptali davasının görülmesi sırasında aynı def'iyi yeniden ileri sürmesinin gerekip gerekmediği hususu karara bağlanmıştır. Bültende mezkûr karar incelenecek; zamanaşımı kavramı, zamanaşımı def'i, genel haciz yolunda zamanaşımı, itirazın iptali davası ve niteliği konularına değinilecektir.

II) YARGITAY KARARINA KONU OLAN OLAY

Somut olayda davalı taraf, davacı sulama birliğine ait sulama sahası içerisinde yer alan yerlerde tarımsal faaliyette bulunarak sulama yapmış, davacı taraf ise davalının tarlalarını sulamak için kullandığı yer altı ve yer üstü su suları nedeniyle kendisine kullanma bedeli tahakkuk ettirmiştir. Davacı taraf tahakkuk ettirilen kullanma bedellerinin ödenmesi için davalı aleyhine icra takibi başlatmıştır. Davalı yasal süresi içerisinde zamanaşımı def'iyle birlikte icra takibine itiraz etmişse de takibin durması sebebiyle açılan itirazın iptali davasında zamanaşımı def'ini içerir cevap dilekçesini süresinde sunmamıştır. İğdir 1. Asliye Hukuk Mahkemesi davacının açık muvafakati bulunmaması nedeniyle davalı vekilinin zamanaşımı def'ine itibar edilmemesi gerektiğine hükmetmiş, davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Adalet Bakanlığı'nın 22/03/2022 tarihli yazısı ile "*Mahkemece, borca itirazı aşamasında süresinde zamanaşımı def'ini ileri süren davalının itirazın iptali davasında davaya cevap süresinde yeniden zamanaşımı def'inde bulunmasının gerekmeyeceği kabul edilerek, bu cihette yapılacak incelemenin sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın kısmen kabulün karar verilmiş olmasının usul ve kanuna aykırı bulunduğu ileri sürülerek*" hükmün kanun yararına bozulması talep edilmiştir.

III) UYUŞMAZLIK KONUSU KAVRAMLAR

Karara konu olayda, ödeme emrinde zamanaşımı def'ini ileri süren borçlunun itirazın iptali davasında da aynı def'iyi ileri sürüp süremeyeceği sorunu ortaya çıkmıştır. Bu aşamada zamanaşımı ve itirazın iptali davasının özelliklerine değinilmesi gerekmektedir.

A) ZAMANAŞIMI KAVRAMI

Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında zamanaşımı şu şekilde tanımlanmıştır: *“Zamanaşımı en basit anlatımla, yasanın öngördüğü belli bir sürenin geçmesiyle bir hakkın kazanılmasına veya bir borçtan kurtulmasına olanak veren bir hukuki müessesedir. Borçtan kurtulma olanağı tanıyan yönüyle, zamanaşımı, maddi hukuka ilişkin bir müessese değildir; borçluya borçtan kurtulmasını sağlayacak savunma vasıtalarını sunarsa da, gerçekte bizatihi kendisi borcu ortadan kaldırmaz; sadece, alacağın istenebilmesi hakkını zaman itibariyle sınırlar. Borç varlığını sürdürdüğü halde, borçlu, zamanaşımı müessesine dayanarak, artık o borcun kendisinden istenilmeyeceğini savunabilir; yargılama usulüne ilişkin kurallar kendisine böyle bir def’ide (zamanaşımı def’inde) bulunma olanağı tanır.”*¹

B) ZAMANAŞIMI DEF’İ

Zamanaşımı def’i borçluya borçlu bulunduğu edimi özel bir sebebe dayanarak ödemekten kaçınma imkânı sağlar. Zamanaşımı def’ini ileri süren, davacının alacak hakkının doğmuş olduğunu ancak zamanaşımına uğradığı için edimi ifa etmek zorunda olmadığını bildirmektedir. Böylece davalı davanın reddini sağlayabilecektir². Ancak zamanaşımını davalı ileri sürmedikçe hâkim kendiliğinden dikkate alamaz (TBK m. 161).

C) GENEL HACİZ YOLUNDA ZAMANAŞIMI

Görülen davada zamanaşımı def’i, hâkim tarafından kendiliğinden nazara alınamayacağı gibi genel haciz yolu ile takipte de icra memuru takip konusu alacağın zamanaşımına uğramış olduğunu kendiliğinden nazara alamaz. Borçlu alacağın zamanaşımına uğradığını ödeme emrine itiraz yoluyla ileri sürebilir³. Borçlu ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmezse ilamsız icra takibi kesinleşir. Bundan sonra İİK m. 65’te düzenlenen gecikmiş itiraz dışında borçlu borcun takip talebinden önce zamanaşımına uğradığını ileri süremez⁴. Ancak borçlu borca itiraz eder, itirazında takip konusu alacağın zamanaşımına uğradığını bildirirse sorun yoktur.

D) İTİRAZIN İPTALİ DAVASI

İİK m. 67/I - III’ de düzenlenmiş bulunan itirazın iptali davası, borçlunun itirazı ile duran ilâmsız takibe konu olan alacağın varlığının saptanması, icra takibinin devam etmesi ve takip konusu alacağın borçludan alınmasını sağlamak amacı ile alacaklının, itirazın kendisine tebliğinden itibaren bir yıl içinde açtığı bir davadır. İtirazın iptali davası açılabilmesi için

1. İlamsız bir takip yapılmış olması,

¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 22.10.2003 T., 2003/4-603 E. ve 2003/594 K., (E-Uyar, Erişim Tarihi: 19.08.2022).

² Sarı, Mehmet, (2013), “Takip Hukukunda Zamanaşımı”, İstanbul s. 24.

³ Sarı, s. 81.

⁴ Kuru, Baki, (2004), “İcra ve İflas Hukuk El Kitabı” İstanbul, s. 210.

2. Borçlunun bu takibe itiraz etmiş olması,
3. Alacaklının, itirazın kaldırılması için İcra Hukuk Mahkemesine başvurmamış olması
4. Ve bu davanın davacısının, itirazın alacaklıya (yani davacıya) tebliğinden itibaren bir yıl içinde mahkemeye başvurmuş olması lazımdır⁵.

İtirazın iptali davasının sonucunda, borçlunun haksızlığına karar verilirse borçlu, takibinde haksız ve kötü niyetli görülürse alacaklı, -diğer tarafın istemi üzerine- itiraz konusu alacağın %20'sinden az olmamak üzere tazminat ödemek zorunda bırakılır⁶. Bu dava, yargılama usulü bakımından genel hükümlere tabidir. Davalı borçlunun icra dosyasında ileri sürdüğü itirazlar dışındaki itirazlarını da bu dava içinde ancak cevap süresi içinde ileri sürmesi olanaklıdır. Eğer cevap süresi içinde davalı/borçlu diğer itirazlarını ileri sürmezse mahkeme bunları kendiliğinden göz önüne alamaz, takibe itiraz edilirken bildirilen sebeplerle sınırlı araştırma yapmak durumunda kalır.

E) İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ NİTELİĞİ

İtirazın iptali davasının hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre; itirazın iptali talebi zorunlu olarak alacağın tahsil talebini de kapsadığından bu dava normal bir eda (tahsil) davasıdır⁷. Diğer bir görüşe göre; itirazın iptali davası mahiyeti itibariyle bir eda davası olmadığı gibi dava sonunda itirazın iptaline dair verilecek ilam da tahsil ilamı değildir. Zira itirazın iptali davası ile alacaklı mahkemeden borçlunun bir edaya mahkûm edilmesini istememekte ve mahkeme de itirazın iptaline karar vermekle borçluyu bir edaya mahkûm etmemektedir. İtirazın iptali davası bu nedenlerden dolayı bir tespit davası niteliğindedir⁸. Bir üçüncü görüşe göre de, İİK m. 67' de düzenlenen itirazın iptali davası ne bir tespit davası, ne de eda davasıdır. Zira itirazın iptali davasıyla alacaklı ödeme emri ile takip konusu yaptığı alacağın varlığının tespitini talep etmekte ise de davacı sonuç olarak alacağın tahsilini amaçlamaktadır. Bu nedenle itirazın iptali davasının takip hukukuna özgü bir tahsil davası olduğunun kabulü gerekir. İtirazın iptali davası sonucunda tesis edilecek hükmün kapsamı, infazı ve sonuçları da bu görüşü desteklemektedir⁹. Bu açıklamalar göstermektedir ki itirazın iptali davası; icra takibine sıkı sıkıya bağlı, itiraz üzerine duran icra takibinin devam edebilmesini sağlayan ve takip hukuku içinde olmakla birlikte maddi hukuk ilişkisinin incelenerek uyuşmazlığı kesin hükümle sonuçlandıran bir davadır. Davanın takibe

⁵ Yavuz, Nihat, (2007), "İtirazın İptali ve Tahsil (Eda) Davası", Ankara, s. 31.

⁶E-Uyar, "İtirazın İptali Davası", (Erişim Tarihi: 19.08.2022, http://app.e-uyar.com/aciklama/view/123194ae-2e7a-40c3-902a-2d1a74c631c9#_ftn558).

⁷ Kuru, s. 221.

⁸ Çağa, Tahir, (1979), "Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair", BATİDER, Ankara, s. 408 vd.

⁹ Deynekli, Adnan; Kısa, Sedat, (1999), "İtirazın İptali Davaları ve İcra, İnkâr, Kötü Niyet Tazminatı" Ankara, s. 80.

bağlılığı alacağın miktarı bakımından söz konusu olduğu gibi alacağın kaynağı bakımından da geçerlidir¹⁰.

IV) YARGITAY KARARININ İNCELENMESİ

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 2022/2494 Esas, 2022/5924 Karar sayılı kanun yararına bozma kararında, “*Ödeme emrine itiraz ederken zamanaşımı def’ini ileri sürmüş ve icra icra takibini durdurmuş olan borçlunun itirazın iptali davasında bu def’iyi tekrar ileri sürmesi gerekmez. Zira zamanaşımı def’inde bulunan borçlunun bu itirazının iptali için açılan davada, davacı, zamanaşımı def’inin yerinde olmadığını ileri sürerek itirazın iptali davasını açtığından mahkemece zamanaşımı def’inin yerinde olup olmadığı konusu üzerinde durularak bu davada karara bağlanacaktır. Bu nedenle mahkemece davanın sonucuna etkili olması nedeniyle üzerinde kendiliğinden durulması gereken bir konuda davalıya zamanaşımı def’ini mahkemede de tekrar ileri sürmesi zorunluluğu yüklenmemelidir.*” denilmiştir. Bu durumda Yargıtay 3. Hukuk Dairesi’nin itirazın iptali davasını, takip hukukuna özgü bir tahsil davası olduğunu kabul ettiği ve kararını bu çerçevede verdiği söylenebilir. Bu kabulde birlikte itirazın iptali davası icra takibine sıkı sıkıya bağlı olacak, davanın takibe bağlılığı alacağın miktarı bakımından söz konusu olduğu gibi alacağın kaynağı bakımından da geçerli olacaktır. Zira itirazın iptali davasını açan alacaklı, takipteki zamanaşımı def’inin yerinde olmadığını sürerek dava açtığından davanın sonucunu belirleyecek bu konu hakkında mahkeme re’sen karar vermelidir. Bu nedenle borçlunun icra takibine itirazında zamanaşımı def’inde bulunduktan sonra itirazın iptali davasının görülmesi sırasında aynı def’iyi yeniden ileri sürmesinin gerekmeyeceğine hükmetmiş, Adalet Bakanlığı’nın kanun yararına temyiz talebini yerinde görerek kabulüne karar vermiştir.

V) SONUÇ

Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere, zamanaşımı alacak hakkına son vermemekte sadece onu eksik borç haline getirmektedir. Bu durumda alacaklı, zamanaşımına düşmüş borca ilişkin icra takibi başlatabilir. Aleyhine takip başlatılan borçluya düşen, zamanaşımı def’ini ileri sürerek takibin durdurulmasına karar verilmesini sağlamaktır. Zamanaşımı def’inin yerinde olmadığı ileri sürülerek alacaklı tarafından açılacak itirazın iptali davasında borçlunun tekrar bu def’iyi ileri sürmesine gerek kalmayacaktır. Zira itirazın iptali davasını açan alacaklı, takipteki zamanaşımı def’inin yerinde olmadığını sürerek dava açtığından davanın sonucunu belirleyecek bu konu hakkında mahkeme re’sen karar vermelidir.

Saygılarımızla

Forensis Hukuk Bürosu

¹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 22.09.2021 T., 2017/(19)11-945 E. ve 1069 K. (E-Uyar, Erişim Tarihi: 19.08.2022).

Not: Bültenimizde yer verilen açıklamalar, ilgili mevzuat çerçevesinde konuyu genel hatlarıyla ele alır tarzda hazırlanmıştır. Size özel detaylı bilgi için bir hukuk bürosuyla bağlantıya geçmenizi tavsiye ederiz.

FORENSIS
attorney partnership